

UDK/UDC: 75.025.4(497.5)

75.046.3(450 Venezia)

Sanja Škrgatić

RESTAURACIJA SLIKE "BOGORODICA S DJETETOM" IZ CRKVE UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U CRIKVENICI

Pretpostavke i činjenice

Svi koji su dobro poznavali sliku Bogorodica s Djetetom s glavnog oltara crikveničke crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije primijetili su na njoj izvjesne promjene nakon restauracije koja je dovršena pred nešto više od godinu dana. Zbunjujuće smanjenje, gotovo nestanak Bogorodičine dojke, pojava Djetetove nožice te promjene na kamenom prijestolju imaju posve jasno objašnjenje. Rezultati su to istraživanja slikarskih slojeva i restauracije koju je Hrvatski restauratorski zavod u Zagrebu proveo na ovoj vrijednoj gotičkoj ikoni.

Nije poznato kada je i kako slika Bogorodica s Djetetom dospjela u crikveničku crkvu. Uvriježeno je mišljenje da je potekla iz slikarskog kruga Paola Veneziana, ali se ne zna pouzdano tko je njen autor, te se samo pretpostavlja da je nastala potkraj druge polovice XIV. ili početkom XV. st. Vjeruje se da je riječ o donaciji koja se može pripisati isključivo Frankopanima, stoljetnim gospodarima Vinodola koji su često podizali i darivali samostane i crkve na svom feudu. Pavline je u Crikvenicu dovela pobožnost i darežljivost Kneza Nikola IV. Frankopana, da bi se brinuli o staroj crkvi Marijina uznesenja i molili za sav frankopanski rod. Stoga je sagradio samostansku zgradu tik uz ovu ruševnu crkvu na ušću Dubračine u more.

Spomenuta donacija je dokumentirana darovnicom izdanom u Modrušu 14. VIII. 1412., koja je ujedno prvi pisani spomen crikveničke crkve, za koju se navodi da je već tada bila "u lošem stanju, i to zbog nemara onih koji se brinu o njoj". Logično je zaključiti da se knez Nikola tada pobrinuo za njenu obnovu, ali i opremanje, a ta se investicija vjerojatno poklapa s datacijom slike te se čini mogućim da je upravo knez Nikola nabavio ovo vrijedno slikarsko djelo za novouređenu pavlinsku crkvu.

Tijekom narednih stoljeća pavlini su crkvu u nekoliko navrata proširivali i dograđivali, te opremali namještajem sagrađenim u vlastitoj stolarskoj i umjetničkoj radionici. U XVI. st. sagrađeno je svetište s gotičko-renesansnim svodom, a godine 1659. proširena je crkvena lađa i podignut trijumfalni luk. Glavni crkveni oltar na kojem se i danas nalazi slika Bogorodica s djetetom sagrađio pavlinski drvorezbar Paulus Riedl godine 1776., stvarajući tada novi barokni okvir za ovu staru gotičku sliku. Premda je malih dimenzija: 72×44cm, slika je vidljiva već od ulaza u crkvu jer je smještena u sredinu retabla, koji pak funkcionira kao njen raskošan okvir, skrećući pozornost promatrača i naglašavajući njeno izuzetno značenje za pavlinsku zajednicu. Ovaj dominantan položaj Bogorodice potpuno je u skladu s pavlinskom ikonografijom koja je osobito njegovala kult Blažene Djevice Marije.

Prema nekim ranijim pretpostavkama slika Bogorodica s Djetetom je potekla iz radionice Paola Veneziana¹ mletačkog slikara koji je pobjegao pred epidemijom kuge u Dalmaciju, gdje je boravio, pretpostavlja se između 1348. i 1358. godine. Tu je izradio veliki broj slika osobno ili uz asistenciju svojih pomoćnika. Slike, raspela i poliptisi Paola Veneziana nalaze se u Krku, Rabu, Zadru, Šibeniku, Splitu, Trogiru, Dubrovniku i Boki Kotorskoj. Na njegovim radovima izmjenjuju se elementi specifičnog stila, tzv. venecijanskog bizantizma, s naturalističkim novinama gotike koje dolaze s druge strane Alpa. Stvorio je novu sintezu gotičkog realizma i bizantske stilizacije. Umjesto stroge mimike i naglašenih pokreta bizantskog slikarstva, Paolo Veneziano u slikarstvo trećenta uvodi blagost i osjećajnost, koju sugeriraju nenametljive geste i pokreti. Intimističke scene materinstva prožete realizmom, blistaju pod osebujnim vanjskim osvjetljenjem, karakterističnim za ovog slikara. Njegove slike Bogorodica, unatoč malim dimenzijama, nameću se raskošnim bojama haljina ukrašenih bogatom ornamentacijom izvedenom zlatnom bojom.

Spomeničke vrijednosti – kulturno dobro

Crikvenička slika je naslikana temperom na dasci. Prikazuje Bogorodicu na kamenom prijestolju s Djetetom u krilu. Prijestolje je prekriveno nabranom crvenom tkaninom, a bočne kamene strane su ukrašene jednostavnom geometrijskom profilacijom. Bogorodica je odjevena u ljubičastu haljinu i zaogrnuta plavim maforionom koji je nevidljivom kopčom pričvršćen na prsima. Na sre-

¹ Rođen oko 1300. i umro oko 1362. Potpisivao se Paulus de Veneciis, a kritičari su ga kasnije pretvorili u Paola Veneziana. Slikarstvom se bavila gotovo cijela njegova obitelj: otac Martino, braća Marco i Lorenzo, sinovi Luca, Giovanni i Marco. Vjerojatno je prvi venecijanski slikar koji se izdvojio iz velike skupine anonimnih slikara s kraja XIII. i početka XIV. stoljeća, čije su nam ime i djela poznati.

dini je prerez za dojenje iz kojeg izviruje desna dojka. Glavu malo pretjerano naginje na desnu stranu, a kosa joj je ispod maforiona prekrivena prozirnom koprenom koja se spušta ispod vrata. Lice je mladoliko, duguljasto s malenim ustima i naglašenim tankim obrvama koje se spuštaju prema ravnom nosu. Pogled bademastih očiju ispod poluzatvorenih kapaka je izrazito sjetan, a izraz cijelog lica je blag i osjećajan.

Dijete sjedi na njenom desnom koljenu i cijelim je tijelom okrenuto prema promatraču. Odjeveno je u svijetlocrvenu haljinu ovalna vratnog izreza i uskih rukava, koja je u visini prsa stisnuta zelenoma vrpcom. Ispod haljine izviruje desna noga gola do koljena, dok se lijeva nejasno vidi zbog preslika. Svijetlozeleni plašt zaogrće mu ramena, a krajevima je prikopčan na prsima. Desna ruka mu je spuštena do desnog koljena na kojem nabire svoju haljinicu, a lijevu pruža prema Bogorodičinoj dojci i njenoj uzdignutoj lijevoj ruci. Djetetovo lice je blago ovalno s malim nosom i usnama, naglašenih tankih obrva i izduženih očuju te zjenica uprtih u promatrača. Izraz je sjetan kao i kod Bogorodice. Kosa mu je svijetlosmeđa, kratka i kovrčava, a glavu uokviruje zlatna aureola puncirana po rubu. Pozadina je zlačana, a pri vrhu slike se zamjećuje tonski naznačen trolisni zaključak, koji je naknadno bio prekrojen kada je slika izvađena iz gotičkog trilobalnog okvira i prilagođena novom baroknom okviru na oltaru Paulusa Riedla.

Slika je još prije restauracije ocijenjena kulturnim dobrom te je Rješenjem Ministarstva kulture, na temelju zaključka Stručnog povjerenstva od 18. ožujka 2004. upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske br. 2/2004 – Listu zaštićenih dobara – pokretna kulturna dobra, broj Registra: Z-1511.

Stručno povjerenstvo je u zaključku istaknulo slijedeću napomenu: "Premda devastirana neprimjerenom restauracijom, riječ je o kvalitetnoj slici sredine XIV. stoljeća majstora vrlo bliskog krugu Paola Veneziana, o jednom od rijetkih sačuvaih primjeraka slikarstva trećenta."

Paolo Veneziano

Slikarski opus Paola Veneziana i njegovog kruga ni danas nije potpuno istražen i poznat, jednim dijelom i zbog toga što se umjetnička kritika razilazi u mišljenjima i ocjenama. Stoga mu jedni pripisuju određene slike, dok drugi odbacuju tu atribuciju.

Paolo Veneziano nije slijedio samo jedan stil, nego se u pojedinim razdobljima više priklanjao jednom, a onda opet drugom, što stalno zbunjuje suvremene istraživače i još uvijek utječe na preatribucije pojedinih radova. Često ga se zamjenjuje s njegovim učenicima i sljedbenicima koji su preuzeli i dalje razvijali gotičku tipologiju, osobito shemu Gospe Ponizne, koja postaje naj-

omiljenija tema venecijanskog i dalmatinskog slikarstva druge polovice trećenta.

Dorađenost koja odlikuje slike Paola Veneziana, njegovo poznavanje anatomije, kompozicije i boje te tehnička savršenost izvedbe, po mišljenju pojedinih autora izostaju na nekim radovima koji mu se pripisuju. Znatnije pomake u valorizaciji njegovih djela s ove strane Jadrana nije donjela ni najnovija izložba što je održana 2004. godine u Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu, pod nazivom "Stoljeće gotike na Jadranu – slikarstvo u ozračju Paola Veneziana". Tom su prilikom pojedini autori izrazili prilično različita mišljenja i ocjene.

Potpuno očekivano, crikvenička slika Bogorodica s Djetetom bila je odabrana za izlaganje na zagrebačkoj izložbi, uz druge slike venecijanskog slikarstva XIV. stoljeća iz Istre, Kvarnera, Dalmacije, te Slovenije i Italije. Međutim, zbog svog dosta lošeg stanja te kasnijeg preslika, kao i jedne neprimjereno izvedene restauracije bilo je teško prepoznati izvorni sloj, te je slika prethodno upućena na restauraciju u Hrvatski restauratorski zavod u Zagrebu². Vlasnik je tek po završetku turističke sezone 2004. dozvolio skidanje slike s oltara. Do početka izložbe bilo je preostalo manje od dva mjeseca, što je prekratak period za provođenje planiranih konzervatorsko-restauratorskih radova. Zbog toga slika nije mogla biti izložena na izložbi³, ali je ipak uvrštena u katalog (kataloška jedinica broj 28), i to u svom nerestauriranom obliku.

Moguće atribucije

Povjesničarka umjetnosti Nina Kudiš Burić, autorica ove kataloške jedinice, ustvrdila je preuranjenim povezivanje ove slike s aktivnostima radionice Paola Veneziana, obrazlažući to njenim slabim stanjem i kasnijim preslikama. Analizirajući pojedine dijelove slike, ona pronalazi daleke odjeke slikarstva Paolovog brata Lorenza Veneziana, spominjući pritom način prikaza lica Bogorodice i Djeteta. Uz to navodi i "naivni pokušaj prikaza perspektivnog skraćanja" tijela Djeteta, osobito njegovih nogu koje su u odnosu na tijelo postavljene neprirodno "visoko i vrlo široko". Potvrdu svoje tvrdnje traži u usporedbi crikveničke slike sa slikom Mistične zaruke svete Katarine (u Venecijanskoj Akademiji) što je nastala 1359. te sa slikom Bogorodica s djetetom iz 1361. (u Museo Civico di Padova).

² Radove je obavio restaurator Denis Vokić, 2004. i 2005. godine.

³ Izložba je trajala u razdoblju od 19. X. do 28. XI. 2004.

Ovdje treba spomenuti jednu drugu sliku koja je bila izložen na izložbi u Zagrebu, zadarsku sliku Bogorodica s Djetetom (Gospa Maslinska)⁴, koja neodoljivo podsjeća na crikveničku "ikonu Bogorodice" kako ju naziva Radmila Matejčić⁵. I dok većina istraživača zadarsku Gospu Maslinsku pripisuje Paolu Venezianu, Igor Fisković kao moguće autore navodi Lorenza Veneziana⁶ i zadrana Nikolu Ciprijanova de Blondis koji 1366. postaje građanin Venecije.

Usporedbom dvije slike, već na prvi pogled se zamjećuje gotovo identičan kut nagiba glave udesno, ponešto pretjeran, te način na koji je glava ovijena maforionom, kao i oblikovanje prijestolja jednostavne geometrijske profilacije pred pozlaćenom podlogom. Identičan je i sjetan izraz Bogorodičina lica i intimistička emotivna atmosfera koja obavija likove u duhu novog trećenteskog stila. Zamjećujemo čak i podjednako slabije poznavanje perspektive i anatomije likova, što je osobito izraženo kod prikaza Djeteta koje kao da lebdi, jer nema uporište na Bogorodičinom krilu. Detaljnije usporedbe otežavaju nam naknadne intervencije i preslikavanja koja su u kasnijim razdobljima osiromašila crikveničku sliku učinivši autorov rukopis slabo čitljivim, a trećentesko bogato ornamentiranje tkanina potpuno nevidljivim.

Nina Kudiš Burić u nastavku svog teksta u katalogu kao ozbiljniji uzor navodi slikara poznatog kao Catarino di Marco da Venezia, u čijim se radovima osjeća snažan utjecaj Paola ali i Lorenza Veneziana. To obrazlaže načinom oblikovanja "volumena i sjene, siluete tričetvrt profila, kose malenog Krista ili fizionomskih detalja poput očiju, nosa i usta" te ovu moguću atribuciju smješta u sedmo ili osmo desetljeće XIV. stoljeća uz tvrdnju da nije mogla nastati prije toga.

Premda se mišljenja razlikuju, ipak će se svi složiti oko jednog zaključka. Konačnu prosudbu moramo prepustiti budućim istraživačima i tehnološki naprednijim metodama istraživanja, koje će bez velikih rizika moći prodrijeti do izvornog sloja. Možda će se na koncu ipak ispod slojevitih preslika ukazati djelo Paola Veneziana?

⁴ Bogorodica s djetetom (Gospa maslinska) iz Zadra (Stalna izložba crkvene umjetnosti) koja se pripisuje Paolu Venezianu. Kataloški broj 17, katalog izložbe Stoljeće gotike na Jadranu – Slikarstvo u ozračju Paola Veneziana, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 2004.

⁵ Crikvenica područje općine, Crikvenica 1987.

⁶ Njegova je slikarska aktivnost zabilježena u razdoblju od 1356. do 1372. godine.

Rezultati restauracije

Ovdje u cijelosti donosimo Izvještaj o obavljenim radovima na slici Bogorodica s Djetetom iz crkve Uznesenja BDM u Crikvenici, koje je obavio restaurator Denis Vokić iz Hrvatskog restauratorskog zavoda u Zagrebu, Zmajevac 8.

Prilog

HRVATSKI RESTAURATORSKI ZAVOD

10000 Zagreb, Nike Grškovića 23

PRIJEDLOG KONZERVATORSKO RESTAURATORSKIH RADOVA S TROŠKOVNIKOM ZA SLIKU

Naziv slike:	BOGORODICA S DJETETOM
Lokalitet:	CRIKVENICA
Tehnika:	TEMPERA NA DRVU
Autor/škola/krug:	NEPOZNAT
Datacija:	-
Objekt/smještaj:	ŽUPA UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE, CRIKVENICA, ŠETALIŠTE V. NAZORA 2
Dimenzije:	72 x 44 cm

Zatečeno stanje slike

Drveni nosilac je u dobrom stanju. Slika nema parketažu, a slikarska osnova je nanesena i na poledinu. Vide se rijetke crvotočne rupice koje svjedoče infestaciju drva. S obzirom da je na poledini obilje zakitanih rupica (od crvotočine i možda od čavala) moguće je da je infestacija drva i konzekventno krhkost drva veća nego što se čini. Originalni oslik potpuno je sakriven kasnijim preslikavanjima i pozlaćivanjem tako da je bez rendgenskog snimanja i mikrosondiranja teško prosuditi koliko je od originala sačuvano. U kutiji u kojoj je slika smještena na oltaru nalazi se natpis: "ikona je bila obložena s tučenim sr. limom (čavli ostali) RESTAVRIRANO 1980 VIKTOR SNOJ ak. slik.-restavrator". Na poledini slike nalazi se natpis: "ikona restavrirana drugič 1980-XII. V. Snoj".

Lice i poledina slike snimljeni *in situ*

Dakle sudeći po natpisu V. Snój je 1980. uklonio srebrne ex voto pločice sa slike, a njihove čavle je ostavio u slici, prekitao i retuširao. Također, iz natpisa je vidljivo da je Snój zaključio da je slika već ranije bila restaurirana.

Analizom mjesta na kojem se slika čuva može se uočiti da je slika s gornje strane bila snažno grijana nizom žarulja. Instalacija više nije u uporabi vjerojatno zbog požarne opasnosti. Žarulje se snažno zagriju i izazivaju dehidraciju (usukavanje) drva što paljenjem – gašenjem rezultira ljuštenjem sloja boje. U takvoj situaciji popravci na slici su nužnost, a o njihovoj stručnosti i kvaliteti ovisi da li će oni biti sekundarni uzročnik degradacije slike.

Istražni radovi u sklopu konzervatorsko-restauratorskog zahvata

Istražni radovi pokazuju da su na slici prisutna četiri kronološka sloja uz poneki manji popravak od kojih je prvi u vrlo lošem stanju sačuvanosti, a treći je sačuvan samo u tragovima.

Drugi kronološki sloj, tj. prvi preslik je barokni i napravljen je kazeinskom temperom. Drugi kronološki sloj je restauriranje gotičke slike za smještaj u

Infracrvena reflektografija na 720 nm i 900 nm otkriva lokacije kitova i podslika

barokni retabl gdje je zamijenila sliku Marijina uznesenja⁷. Ovaj sloj je original zajedničke cjeline slike i baroknog retabla⁸. Usprkos oštećenosti sloja, evidentno je da je u drugom kronološkom sloju dojka naslikana manjom od one koju zatičemo u četvrtom kronološkom sloju i da je nešto drugačije postavljena. Sve profinjene zlatne ornamentacije i sva mekana glatka gotička boja jednolično su preslikane kazeinskom temperom vrlo grubo mljevenog pigmenta.

⁷ Doris Baričević, Paulus Riedl, pavlinski kipar u Istri i Hrvatskom primorju, Peristil 16-17, 1973/74. str 142. citira K. Dočkala, Grada, Crikvenica. Pavlinska crkva sv. Marije nekoć i sada. Arhiv JAZU, sign. IV-29a

⁸ Na stražnjoj strani tabernakula nalazi se jedinstven natpis koji navodi dataciju izrade retabla i imena svih stolara, kipara i slikara koji su sudjelovali na izradi retabla. O tome više u : Doris Baričević, Paulus Riedl, pavlinski kipar u Istri i Hrvatskom primorju, Peristil 16-17, 1973/74. str 140-143. Također, Radmila Matejčić, pavlini na Frankopanskom feudu u Hrvatskom primorju, Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786 (katalog istoimene izložbe u Muzeju za umjetnost i obrt, Zagreb 1989), Zagreb 1989., str. 228-229.

Treći kronološki sloj, tj. drugi preslik, bio je rađen uljenom bojom ili temperom koja sadrži ulje kao emulzioni dodatak. Radi se o sloju kojeg bi vjerojatno trebalo datirati u 1912. godinu kad je retabl restauriran⁹.

Treći kronološki sloj je znatno uklonjen u sljedećem restauratorskom zahvatu 1980. Ne možemo reći je li do prečišćavanja gotičkog i baroknog sloja slike došlo u čišćenju koje je prethodilo trećem ili četvrtom kronološkoj sloju, međutim, može se reći da je originalno zlato pozadine preživjelo tek u tragovima i da je ne samo originalna već i barokna boja slike grubo oštećena. Netko je pokušao čistiti sliku i ukloniti barokni kazeinski preslik sredstvom koje je ispralo gotovo svu pozlatu sa slike, izazvalo nagrizanje i deformiranje tutkalno kredne osnove, otopilo i ispralo boju prikaza... Ne uspjevši ukloniti barokni preslik, a istovremeno drastično oštetivši gotičku sliku, "restaurator" je pribjegao retušu. Taj retuš smatra se bezvrijednim i nagrđujućim za sliku.

Sudeći po tragovima i po zapisu iza slike znamo da je do 1980. slika bila ukrašena dodatcima koji su čavlima bili zakucavani (ex voto pločice; ranije moguće i krunice i lančići).

Restauratorski zahvat na ukrasnom okviru

Na ukrasnom okviru uklonjen je preslik i eksponirana je originalna barokna pozlata i mramorizacija. Na ukrasnom okviru obavljena je dezinfekcija, stolarsko učvršćenje, uklanjanje nagrđujućeg preslika, kitanje oštećenja i retuš.

Restauratorski zahvat na slici

Na slici je obavljen cjelovit restauratorski zahvat predviđen usvojenim prijedlogom radova od 20. rujna 2004. Radovima se pristupilo nakon dezinfekcije, obimnih istražnih radova i detaljne fotodokumentacije. Uklanjanje posljednjeg preslika s ostatka baroknog i gotičkog sloja slike dokumentirano je video kamerom. Snimalo se pri povećanju od 30X; kamera je bila postavljena na mikroskop pomoću kojeg je restaurator obavljao uklanjanje posljednjeg preslika. Proces uklanjanja preslika se dokumentiralo na video zato što je ispod bezvrijednih preslika u trećem i četvrtom kronološkom sloju slika u vrlo lošem stanju.

Nakon uklanjanja preslika iz trećeg i četvrtog kronološkog sloja na slici dominira oštećeni barokni sloj slikan kazeinskom temperom. Odlučilo se za restauriranje baroknog sloja slike. Ispod baroknog sloja nalazi se gotički sloj slike koji je vrlo loše sačuvan. Iako se pronašlo enzimsku metodu uklanjanja kazeinskog baroknog preslika s gotičke jajčane tempere, nije se uklanjao barokni preslik iz nekoliko razloga. Jedan razlog je bio se za taj posao trebalo za-

⁹ Doris Baričević, navedeno djelo str 141. citira K. Dočkala.

držati sliku u HRZ-u dulji vremenski period od onog na koji župnik pristaje (također bi Ministarstvu kulture RH koje je u cijelosti financiralo restauratorski zahvat trebalo podložiti reviziju troškovnika). Slijedeći razlog je utvrđena loša sačuvanost gotičkog sloja, odnosno restauratorski zahvat na gotičkom sloju bi uvelike ovisio o restauratorskim rekonstrukcijama. Treći razlog leži u činjenici da je barokni sloj na slici original zajedničke cjeline slike s ostatkom retabla.

Da bi se stručnjacima koji će proučavati sliku ukazalo na nekadašnju profinjenost i kvalitetu gotičkog sloja, taj sloj je prezentiran diskretnom sondom u području ispod koljena Madone. (Na zahtjev vlasnika i uz odobrenje nadležnog konzervatorskog zavoda sondu se uvijek može retuširati). Slika je vraćena vlasniku i postavljena na oltar u nedjelju 3. srpnja 2005.

Zaključak

Na slici su prisutna četiri kronološka sloja. Ne možemo reći je li je do prečišćavanja gotičkog i baroknog sloja slike došlo u čišćenju koje je prethodilo trećem (1912.) ili četvrtom (1980.) kronološkom sloju, međutim, može se reći da je originalno zlato pozadine preživjelo tek u tragovima i da su grubo oštećeni ne samo originalni gotički sloj slike već i barokni sloj. Sadašnjim restauratorskim zahvatom uklonjeni su treći i četvrti kronološki sloj i restauriran je barokni (drugi kronološki) sloj slike. Gotički sloj slike nije prezentiran iz više razloga: toliko je oštećen (barem 70% oštećenosti) da bi restauriranje uvelike ovisilo o rekonstruiranju; barokni sloj slike je original zajedničke cjeline slike i retabla i zato bi za njegovo uklanjanje trebalo imati vrlo opravdan razlog; barokni preslik je kazeinska tempera čije uklanjanje je vrlo delikatan zahvat koji zahtjeva dulji vremenski period od raspoloživog. Gotički sloj je prezentiran diskretnom sondom u području ispod koljena Madone.

U Zagrebu, 2005.

Sažetak

Trećenteska slika Bogorodica s Djetetom nalazi se na glavnom oltaru crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Crikvenici. Nije utvrđeno kada je i na koji način stigla u Crikvenicu. Njena atribucija niti nakon istraživanja nije precizno definirana, te se i dalje pripisuje širem krugu oko mletačkog slikara Paola Veneziana (Paolov brat Lorenzo Veneziano, zadrani Nikola Ciprijanov de Blondis, Catarino di Marco da Venezia). Uvrštena je u katalog izložbe posvećene Paulu Venezianu u Klovičevim dvorima u Zagrebu, te je 2004. godine upućena u Hrvatski restauratorski zavod u Zagrebu na restauraciju. Tom su prigodom na slici pronađena četiri kronološka sloja: izvorni gotički, dva preslika (barokni i iz 1912.), te retuš iz 1980. kojom je prilikom drastično oštećena izvorna gotička slika. Procijenjeno je da postotak sačuvanosti izvornog gotičkog sloja iznosi tek 30%! To je bio razlog za odluku da se restaurira barokni (drugi kronološki) sloj slike, koji čini cjelinu s baroknim pavlinskim retablom Paulusa Riedla. Originalni gotički sloj je prezentiran tek u jednoj diskretnoj sondi na tkanini

Slika nakon radova

ispod koljena Bogorodice.

Ključne riječi

Bogorodica s Djetetom, trećenteska slika, Paolo Veneziano, restauracija

Summary **Sanja Škrrgatić**

The restoration of the painting Our Lady with the child

The painting of Our Lady with the Child is positioned on the main altar of the Assumption of the Blessed Virgin Mary Church in Crikvenica. It hasn't been established how and when the painting arrived in Crikvenica. Its attribution hasn't been precisely defined even after research. It is still believed to be from a wide circle around the Venetian artist Paolo Veneziana (Paolo's brother Lorenzo Veneziana, Zadar artist Nilola Ciprijanov de Blondis, Catarino di Marco da Venezia). It was included in the catalogue for the exhibition of Paolo Veneziano's work at the Klović Court in Zagreb and in 2004 it was sent to the Croatian Restoration Institution for restoration. This was when four chronological layers were found on the painting, an original Gothic and three copies: a baroque one, one from 1912 and one from 1980 for which we can assume damaged the original gothic painting the most. It has been estimated that the percentage of preservation of the original layer is 30%. This is the reason it was decided to restore the baroque layer (2nd chronological layer) of the painting that makes up a whole with the baroque pavlinian ratables of Paulus Riedl. The original gothic layer is present only in one discreet probe in the fabric under the Madonna's knees.

Keywords

Our Lady with the Child, painting, Paolo Veneziano, restoration.

Literatura

Zoraida Demori Stančić (2004.), Paolo Veneziano i trećento na Jadranu, Stoljeće gotike na Jadranu – Slikarstvo u ozračju Paola Veneziana, katalog izložbe, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb

Dr. Radmila Matejčić (1987.), Crikvenica područje općine, Privredni vjesnik i Turistički savez Općine Crikvenica, Zagreb-Crikvenica

Dr. Radmila Matejčić (1989.), Pavlini na Frankopanskom feudu u Hrvatskom primorju, Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244-1786., Globus-Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

Nina Kudiš Burić (2004.), Kataloški broj 28, nepoznati venecijanski slikar, Bogorodica s Djetetom, Stoljeće gotike na Jadranu – Slikarstvo u ozračju Paola Veneziana, katalog izložbe, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb

Narodne novine (2004.), Službeni list br. 80/2004. od 15.06. 2004., Zagreb

Autorica

Sanja Škrrgatić (r. Bedenk), Crikvenica, profesor, organizator kulturnih djelatnosti, ravnatelj Ustanove u kulturi "Dr. Ivan Kostrenčić" u Crikvenici.